

10 januari 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Combi-trajecten inbouwen in ons onderwijsstelsel, zoals:

- *mbo-4 + Ad voor havisten (en vwo'ers)*
- *Bachelor + Master (voor werkende Ad-gediplomeerden)*
- *Ad + aanvullend bachelor-programma (maar dan anders...!!)*

1 Inleiding

Uiteraard wensen we u als lezer van deze nieuwsbrief het allerbeste voor 2024, en 'de wereld' een situatie waarin er veel meer respect is voor elkaar, door te kijken naar elkaars belangen, met vrede en harmonie. Toch staan allerlei seinen op geel en nog steeds op rood en dat zorgt voor veel onrust onder mensen, in steeds meer landen. Het blijft een 'spannende' tijd, met die onzekerheden.

We gaan in dit nummer van start met ook weer wat gedachten bij de vormgeving van ons Nederlandse onderwijssysteem. Dit is mede in lijn met wat de Onderwijsraad recent heeft geadviseerd aan de overheid nl. om niet alleen te gaan bezien wat de zgn. Toekomstverkenningen voor het mbo, hbo en wo zoal teweeg kunnen brengen. Er wordt aanbevolen om alle mogelijke leerlijnen in ogenschouw te nemen, in een stevige samenhang. Dat lijkt ons ook helemaal niet verkeerd, al heeft de overheid inmiddels aangegeven zich toch eerst tot het mbo, hbo en wo te willen beperken.

Maar daarom was het bericht van de MBO Raad dat steeds meer havisten en ook vwo'ers gaan en willen opteren voor het mbo, behoorlijk opmerkelijk en interessant. Het betreft nu zo'n 17.000 jongeren, maar het mbo lijkt aldus ook voor die groepen in de lift te zitten, om allerlei redenen. Echter, hierbij past wel een belangrijke kanttekening nl. dat het gaat om twee soorten instromers:

- Leerlingen die vastlopen in de profielfase en vrezen dat het eindexamen uit zicht raakt...
- Geslaagden die geen zin hebben om (direct) een hbo- of wo-opleiding te gaan doen.

Bij die laatste groep is overigens te merken dat havisten toch al meer en meer gaan opteren voor een Ad-opleiding. Dus, tijd om hierbij aan te haken, met wat gedachten die passen binnen het onderwijssysteem als zodanig.

2 MBO in de lift, voor leerlingen uit het havo en vwo

Het is overigens niet echt nieuw wat betreft havo-gediplomeerden die naar het mbo gaan. In de vorige eeuw gingen ze ook al 'massaal' eerst een mbo-opleiding doen. Ze vreesden dat een hbo-opleiding te lastig zou gaan worden, zonder het hebben gedaan van een 'beroepsgerichte' vooropleiding - mede gelet op rondzingende verhalen over de sterke uitval in bepaalde hbo-sectoren. Zo was vooral de 'meao' in trek, gelet op de inrichting van de 'heao'. De opleidingen aldaar waren behoorlijk geënt op wiskundige modellen en de daarvoor vereiste theorie. Maar ook bij de technische opleidingen was sprake van veel reuring, zeker na de afschaffing van de mogelijkheid om na de 'mts' een tussenjaar voor de 'hts' te mogen doen.

De mbo-scholen speelden daarop in via een speciaal aanbod met een korter programma, later ook nog aantrekkelijker gemaakt door daarin allerlei extra eenheden op te nemen, onder de naam 'mbo-plus'. Daarbij speelde rond de eeuwwisseling een aantal jaren de zgn. 'hbo-verwantschap', zijnde de formele regeling voor een groot aantal mbo-hbo-koppels met als eis om de hbo-opleiding in drie jaren aan te bieden. Dat was min of meer het gevolg van het streven van veel hogescholen om mbo'ers met dergelijke opties te 'paaien', waarna de toenmalige minister dit gedrag aangreep om het construct wettelijk vast te leggen. Die wet verdween overigens weer snel na een aantal jaren van tafel maar het was een duidelijk signaal aan het hbo om toch maar gewoon te blijven werken

met programma's van nominaal vier jaar en niet in het algemeen te schermen met allerlei vrijstellingen, mede om de eigen (markt)waarde intact te kunnen houden.

Uit de berichten die nu naar buiten komen, blijkt dus dat veel van de havisten en ook verrassend genoeg de vwo'ers die naar het mbo doorstromen, dit doen om een concrete beroepsopleiding te willen gaan volgen. Er is behoorlijk veel kans op een baan, met een prima startsalaris en allerlei doorgroei mogelijkheden. Maar ze vragen dan wel om een (ver)kort programma, op basis van vrijstellingen. Dat kan voor deze gediplomeerden zonder meer gebeuren voor allerlei onderwijsseenheden en ook voor het keuzedeel (dat een algemeen vak mag zijn), maar de anderen zullen toch gewoon voor het grootste deel van het programma regulier dienen in te stromen.

Het is niet geheel duidelijk of voor degenen die al het havo- of vwo-diploma bezitten, geldt dat ze daarmee ook nog nadrukkelijk een vervolg in het hbo resp. wo in gedachten houden. We nemen aan dat dit wel ergens in de statistieken is terug te vinden, maar de mogelijkheid dat op deze wijze meer jonge mensen met een sterke beroepsopleiding voor de arbeidsmarkt beschikbaar komen, moet zeker worden toegejuicht. Later in de loopbaan is verdere (op)scholing nog altijd een optie, ook binnen de non-formele structuur.

3 Combi-trajecten: een voorstel...

Toch is hetgeen nu gebeurt best interessant als het gaat om het bezien in welke mate bepaalde 'combi-trajecten' een rol kunnen spelen bij het maken van keuzes, door jongeren zoals dus nu te zien valt met de aandacht voor het mbo, en volwassenen die duidelijk opteren voor een volgende stap in de loopbaan met inzet van scholing.

Bij een 'combi-traject' denken we aan een leerweg waarbij twee opeenvolgende opleidingen of programma's aan elkaar worden gekoppeld voor bepaalde groepen personen die daarvoor bewust formeel kunnen kiezen. Het traject is met het oog daarop zo goed mogelijk aan elkaar 'gesmeed', ook als het bij die opleidingen gaat om verschillende sectoren en dus aanbieders. Dit gebeurt niet om te focussen op standaard-verkortingen, maar juist om het maximale rendement te kunnen halen uit de combinatie als zodanig.

We geven hier een paar voorbeelden met inschakeling van het mbo en hbo. Uiteraard zijn er meer combi-trajecten te identificeren, door het wo mee te nemen. Maar daarover zijn aanvullende discussies te voeren als de plannen voor de toekomstverkenningen en het levenlang ontwikkelen (en de flexibilisering) daadwerkelijk in gang worden gezet. Tevens geven we een paar aanzetten per combi-traject, om helder te krijgen wat ermee wordt beoogd. Maar het zijn nog maar simpelweg scenario's, als basis om verder te kijken naar wat er zoal mogelijk is. Ook moet worden bezien wat het effect van een dergelijk combi-traject is op het gehele onderwijssysteem, om eventuele nadelige consequenties voldoende te kunnen tackelen.

4 Nominaal of verkorten dan wel versnellen...

Toch nog even als het gaat om het al dan niet verkorten of versnellen van trajecten, en dus ook over zo'n combi-traject waarbij twee programma's zo goed mogelijk aan elkaar worden gekoppeld, gelet op het behalen van een 'maximaal rendement' uit zo'n constructie. Er is daarbij echter een duidelijk verschil te maken tussen de doelgroepen 'jongeren' en 'werkenden/volwassenen'.

Bij het initiële onderwijs zal normaal gesproken de nominale tijd die voor een formele opleiding staat, moeten worden benut. Het is begrijpelijk dat jongeren die voltijds onderwijs volgen, zo kort mogelijk naar school willen gaan, om allerlei redenen. Maar juist door in die levensfase alle stappen te doorlopen kan optimaal worden geprofiteerd van wat er binnen een opleiding voorhanden is.

Maar bij het onderwijs en de scholing voor volwassenen wordt nu steeds vaker de nadruk gelegd op verkorting en/of versnelling. Dat heeft te maken met het standpunt dat wat al wordt beheerst op basis van eerder verworven (scholings)competenties niet nog een keer door de betrokkene hoeft te worden gedaan binnen bepaalde onderwijsseenheden. Echter, het kan best zijn dat een vorm van herhaling en vooral actualisering binnen een specifieke context juist wel handig is, ook voor de persoon zelf. Dat geldt uiteraard niet voor zaken die puur met de (basis)theorie te maken hebben en met competenties die door de tijd heen als 'stabiel' zijn te beschouwen.

Het betekent dat ook bij zo'n combi-traject sprake kan zijn van maatwerk, zeker als de betrokken studenten uit eenzelfde hoek afkomstig zijn en dus samen kunnen optrekken, zogezegd.

5 Combi: MBO+Ad voor havisten en vwo'ers (jongeren)

Bij dit eerste voorbeeld van een combi-traject maken we nadrukkelijk onderscheid tussen degenen die een havo- dan wel vwo-diploma hebben verworven en de jongeren die vastlopen in de bovenbouw ervan, om vervolgens zich bij het mbo te laten inschrijven.

5.1 Gediplomeerden

Het kan best zo zijn dat nog veel havisten en vwo'ers die hun diploma behalen, geen compleet en duidelijk inzicht hebben in de positie van de Associate degree-opleiding. Zeker bij vwo'ers zal in de keuzebegeleiding de Ad niet snel op het netvlies verschijnen. Voor de havisten zal dit al veel eerder het geval zijn, mede af te meten aan de sterk groeiende havo-instroom bij allerlei Ad-opleidingen zoals in de afgelopen jaren valt te constateren.

Nu is het formeel zo dat gediplomeerde havisten en vwo'ers het recht hebben om direct aan een Ad-opleiding te beginnen. Er moet dus een zwaarwegende meerwaarde worden meegegeven aan een combi-traject van drie jaren dat bestaat uit:

- mbo-programma dat leidt tot een mbo-diploma op niveau 4
- Ad-programma dat uitmondt in het verkrijgen van het Ad-getuigschrift.

Die meerwaarde zit 'm in het feit dat de betrokkene aanvullend op de verworven theorie van het havo dan wel vwo bij het mbo beroepsgerichte vakken volgt en zo tevens een goede voorbereiding geniet op de Ad-opleiding.

Nu zal het niet overal in ons land mogelijk zijn om een dergelijk combi-traject optimaal in elkaar te steken. Het beste scenario is dat een hogeschool als zodanig samenwerkt met de omringende ROC's dan wel dat het gaat om een hbo-locatie met het Ad-aanbod op een eigen plek, als regionaal partner van mbo-instellingen. Daarbij zijn er ook best wel allerlei formele en wettelijke hindernissen te nemen, afhankelijk van de gekozen constructie. Maar wie weet... is alles rond het vormen van combi-trajecten straks mee te nemen in de plannen voor het LLO en de verdere flexibilisering.

Het model geven we de volgende kenmerken mee, speciaal als zodanig te regelen met elkaar:

- Het traject omvat nominaal een drietal jaren.
- Daarbij is anderhalf jaar uitgetrokken voor mbo-4 en twee jaren voor de Ad, elkaar overlappend.
- Het mbo-programma vergt nominaal anderhalf jaar, de Ad-opleiding start formeel na het eerste jaar van het combi-traject en duurt twee jaren.
- Er is sprake van een samenloop van een half jaar, maar deze student mag na een jaar gewoon aan de Ad-opleiding beginnen op basis van dat recht dit te doen met een vo-diploma.
- Na het eerste jaar wordt de student zowel bij het hbo als het mbo ingeschreven, met het hbo als eerste inschrijving.
- De Ad-opleidingen zijn gebaseerd op de mogelijkheid om een deel van het programma op een mbo-locatie te verzorgen, met de mogelijkheid om de Ad's te verdelen over de ROC's, zodanig dat daar ook de instroom voor een specifiek traject plaatsvindt.
- De studenten krijgen een maatwerkprogramma in het mbo waarin tevens eenheden van de Ad-opleiding zijn opgenomen.
- Voor de Ad-opleidingen wordt gekozen voor de duale variant, waarbij dus best bepaalde delen voltijds worden ingevuld.
- De stage in het mbo (beroepspraktijkvorming) vindt plaats in de tweede helft van het eerste trajectjaar bij een werkgever of organisatie die vervolgens de student als Ad'er in dienst neemt. Dat betekent dat de hogeschool en een ROC samenwerking met het regionale werkveld om dit te realiseren.
- Voor de bekostiging wordt voor het tweede en derde trajectjaar een verdeling gemaakt ten aanzien van het afdekken van de uitgaven, op basis van de overheidsbekostiging.

Bovenstaande beschrijving biedt zeker ook nog andere mogelijkheden. Zo kan de mbo-stage worden ingezet voor praktische eenheden, mede op het niveau van het eerste Ad-jaar. Tevens lijkt het inzetten van een deeltijdse Ad-opleiding een optie, als daarmee het programma over drie jaren – met elk 40 studiepunten – valt te verdelen. Dat mag conform de WHW en het levert onder de huidige condities ook nog eens drie jaren (overheids)bekostiging op. De student krijgt dan wel geen studiefinanciering, maar hij/zij heeft wel een baan en dus een inkomen. Kortom, van alles om verder over te gaan nadenken.

5.2 Instroom zonder diploma havo of vwo

Het gaat hierbij om de constructie waarbij een jongere bijvoorbeeld na havo-4 of vwo-5 doorstroomt naar het mbo. Dat is zeker een optie als het geen zin heeft om die klas nog een keer over te doen of als de kans om het eindexamen met succes af te leggen minimaal wordt geacht. Ook kan het zijn dat de betrokkene behoorlijk praktisch is ingesteld en zonder verder tijdsverlies een beroepsopleiding wil doen om daarmee concreet aan de slag te gaan.

Bij de intake voor het mbo, om een opleiding op niveau 4 te gaan volgen met een programma van twee jaren (normaal gesproken), kan worden besproken of een combi-traject van mbo-4 met een Ad-opleiding een goed alternatief is voor het met mbo-4 aan het werk gaan en dan mogelijk daarbij gerichte scholing gaan volgen. Uiteraard kan die jongere na mbo-4 een hbo-bacheloropleiding gaan volgen, maar dan is de route via de Ad naar de Bachelor altijd voorhanden.

Het mooiste zou zijn als, net als hierboven bij de gediplomeerde instroom is vermeld, er wordt gekozen voor een ROC dat met de Ad-vestiging afspraken heeft gemaakt over het verzorgen van een deel van het programma op die mbo-locatie. Dat vergt uiteraard regionale samenwerking en afstemming, maar zo'n insteek past zonder meer bij de vernieuwingen die nodig zijn voor het stelsel rond het mbo, hbo en wo.

We geven hier verder geen specifiek model. Deze jongere kan pas formeel aan een Ad beginnen als het mbo-diploma is verworven, hetgeen inhoudt dat het 'vervlechten' op een wat informele wijze dient te gebeuren. Maar het is wel een constructie die het verder onderzoeken waard is.

6 Combi: Bachelor (aanvullend) + Professionele Master voor werkende Ad'ers – in deeltijd

Een mogelijk verrassend voorbeeld van een combi-traject, maar het is een interessant gevolg van de verdere inbedding van de Ad in het hbo als een formeel hbo-traject. Zo langzamerhand komen er elk jaar meer mensen op de arbeidsmarkt terecht met het Ad-getuigschrift op zak, met een mogelijke wens om op een gegeven moment verder te studeren als zoiets past in een bepaalde planning. Dat kan tevens veelal gebeuren als bijvoorbeeld binnen een baan of andere werkzaamheden allerlei non-formele kwalificaties en allerlei kortlopende programma's, trainingen, cursussen en workshops zijn gevolgd, en de tijd rijp wordt geacht om weer terug te keren naar een hogeschool voor het volgen van formeel onderwijs.

Het meest logische is dan om te mikken op het behalen van de graad Bachelor. Maar omdat er dan daarvoor nog maar twee jaren behoeven te worden gedaan, met dank aan de Ad, is het een prima gedachte om een volledig deeltijds ingevuld combi-traject in te zetten nl. de combinatie van:

- het aanvullend bachelorprogramma (gebaseerd op de Ad), en
- een met de bacheloropleiding verwante professionele masteropleiding, van een jaar, als een gerichte keuze.

Nominaal kost dit traject een drietal jaren, twee voor de Bachelor en een voor de Master. Maar het ligt voor de hand dat op basis van de eerder verworven competenties een substantiële hoeveelheid vrijstellingen voor het aanvullende bachelorprogramma mogelijk is. Daarmee komt het traject veelal uit op twee jaren studeren in deeltijd.

Maar er is, en dat is eigenlijk het meest creatieve, een andere vormgeving mogelijk om de studie volledig te combineren met een baan of andere werkzaamheden. Dat heeft te maken met de volgende passage in de WHW, lid 2 van het artikel waarin in lid 1 per type opleiding de reguliere studielast staat vermeld:

Met inachtneming van het eerste lid bepaalt het instellingsbestuur de jaarlijkse studielast van deeltijdopleidingen.

Natuurlijk is er daarnaast de algemeen geldende afspraak dat per studiejaar onderwijseenheden met een gezamenlijke studielast van 60 studiepunten worden geprogrammeerd. Dat lijkt ons als het ware een soort recht dat de student kan claimen om een opleiding in de daarvoor vastgestelde nominale tijd te doorlopen.

Als een deeltijdse hbo-bacheloropleiding normaal 240 studiepunten kent, dus in vier jaren is te doen, lijkt het onrechtmatig dat het CvB alle studenten dwingt om er zes jaren van te maken, met een aanbod van 40 studiepunten per studiejaar. Uiteraard komt er gewoon niemand, maar goed, het gaat om het idee. Het mag dus wel...

6.1 Een creatief model voor dit combi-traject...

Maar... er is een interessante optie die mogelijk bij een driejarig combi-traject met de Bachelor en Master stevig kan worden ingezet, beide programma's te geven in deeltijd. We geven hier de constructie, ook weer op basis van de nominale studieduren. Er kan vervolgens altijd nog naar verkorting worden gekeken, voor specifieke groepen studenten.

6.1.1 Uitgangspunten

- Het combi-traject is gericht op werkenden die in het bezit zijn van een Ad-getuigschrift of een daarmee inhoudelijk gelijkwaardig diploma.
- Het betreft werkende studenten die minimaal 21 jaar oud zijn.
- Het traject wordt formeel in deeltijd verzorgd.
- Het eerste deel is het aanvullend bachelorprogramma, met een duur van twee jaren (de studielast kan iets meer zijn bijvoorbeeld vanwege een kort brugprogramma dat voorafgaand aan de studie wordt gevolgd, om wat bij te spijkeren).
- Het tweede deel betreft een professionele masteropleiding van een jaar, dus met een studielast van 60 studiepunten.
- Het combi-traject bouwt voort op de Ad-opleiding qua oriëntatie (een vorm van inhoudelijke verwantschap).

6.1.2 Model beschreven

- Het gehele traject beslaat een periode van drie studie jaren.
- De student staat het eerste jaar ingeschreven voor de Bachelor en het tweede en derde jaar zowel bij de Bachelor als de Master, hetgeen voor de Master mag op basis van de 21+-regeling.
- De eerste twee jaren is de eerste inschrijving gekoppeld aan de Bachelor, het derde jaar aan de Master. De andere opleiding betreft een tweede inschrijving. Deze verdeling wordt gebruikt voor de inkomsten (bekostiging), ook als er sprake is van een vorm van studievertraging.
- De verdeling van de deeltijdse programma's qua studielast is als volgt in studiepunten:

Jaar 1:	Bachelor	60	Master	0
Jaar 2:	Bachelor	30	Master	30
Jaar 3:	Bachelor	30	Master	30
- Er wordt binnen de Bachelor een eigen minor geprogrammeerd, zijnde de basis voor de Master waarin daarop wordt voortgebouwd.
- De afstudeeropdracht binnen de Bachelor is zodanig ingericht dat de scriptie binnen de Master een verdieping daarvan betreft.
- Er wordt bezien of er binnen de Bachelor kan worden gewerkt met keuzevakken die mede zijn gebaseerd op ontwikkelingen binnen het werkveld en leiden tot het daarvoor kunnen uitreiken van een certificaat (en waarvan de onderwijseenheden ook door andere werkenden los zijn te volgen).

6.2.3 Varianten hierop

Het model zoals hier beschreven, kan uiteraard ook leiden tot een andere indeling van het traject. Het uitgangspunt is wel altijd dat er een bepaalde vervlechting wordt ingebouwd van de Master met de Bachelor, dus het aanvullend programma daarvan. Dat houdt in dat binnen de hogeschool scherp vast te leggen afspraken nodig zijn tussen de betreffende sectoren en dus managers.

Mogelijk dat op termijn het combi-traject is onder te brengen, organisatorisch gezien, bij de zgn. Ad-vestigingen, dus alwaar een hogeschool het aanbod aan Ad-opleidingen heeft gebundeld. Dat zou op zichzelf een goede optie zijn, als voor het traject toestemming wordt gegeven als het gaat om de macrodoelmatigheid.

Overigens is een dergelijk model eveneens los te laten op andere combi-trajecten, met weer andere eigenschappen en daarbij passende formele uitdagingen. Denk aan het doen van een tweede Ad-opleiding in een dergelijke combinatie met een aanvullend bachelorprogramma dat voortbouwt op die tweede Ad-opleiding. De betrokkene staat dan wel de gehele tijd voor de Bachelor als eerste ingeschreven, met de Ad als tweede.

7 Combi: Ad + Aanvullend programma leidend tot de Bachelor ('macrodoelmatig ingezet')

Het ligt uiteraard heel erg voor de hand maar de leerlijn die bestaat uit de Ad en een aanvullend programma dat leidt tot de bachelorgraad, is tevens een combi-traject. Er is onlangs een document namens het Landelijk Overlegplatform Ad en de VH verschenen over hoe om te gaan met het

aanbieden van zo'n aanvullend bachelorprogramma, een prima stuk dat nog wel nadere acties behoeft, maar 'de toon is gezet'. Zeker voor combinaties die overduidelijk als verwant zijn te beschouwen, vooral binnen een hogeschool zelf, is het aangereikte kader heel werkbaar.

Maar we doen hier een nieuwe duit in het systeemzakje met betrekking tot het elkaar smeden van deze twee componenten van het traject, vooral in die gevallen waarbij het Ad-aanbod is gebundeld en ook nog eens een eigen vestigingsplaats kent. Die 'duit' kan wellicht ook nog weer andere hogescholen voor zo'n insteek over de streep gaan trekken.

Hierbij wordt een aanpak gehanteerd die mede is gebaseerd op mogelijkheden die binnen de huidige wet passen en vervolgens leunen op de formele regeling voor de macrodoelmatigheid. Dat betekent dat private aanbieders het gewoon al mogen doen, maar het kan juist iets nieuws opleveren voor bekostigde hogescholen. De aanpak is hier op een rijtje gezet, algemeen, waarna we ook nog ingaan op de doelgroepen die we al eerder hebben onderscheiden.

7.1 Combi-traject Ad-B op een eigen vestigingsplaats voor de Ad

- De student volgt de Ad-opleiding en heeft het plan om daarna door te gaan met de studie om de graad Bachelor te verwerven.
- De aanbieder van de Ad's op deze eigen vestigingsplaats bepaalt voor elk ervan of het mogelijk is daarvoor een tweejarig programma op te stellen zodanig dat de eindcompetenties ervan passen binnen het opleidingsprofiel van een bijpassende bacheloropleiding die binnen de hogeschool als zodanig wordt aangeboden. Voor andere Ad's die meer dan twee jaren vragen voor een aanvullend programma moet in dit verband worden verwezen naar arrangementen met de bijbehorende bacheloropleidingen die op hun respectievelijke locaties worden verzorgd.
- Een dergelijk tweejarig programma wordt binnen de hogeschool formeel aangemerkt als een afstudeerrichting binnen de bachelor - waarbij ook eventuele stages worden meegenomen.
- Op basis van de landelijke regeling voor de macrodoelmatigheid wordt een aanvraag bij de CDHO gedaan om deze afstudeerrichtingen (mede maar mogelijk exclusief) te mogen gaan verzorgen op die Ad-locatie, onder het management aldaar, in samenspraak met het management en de examencommissie van de bacheloropleidingen. Deze aanpak is haalbaar op basis van de volgende onderdelen van de betreffende regeling als het gaat om het 'elders' willen gaan aanbieden van een gedeelte van een opleiding, betrekking hebbende op:

- b. *minimaal een afstudeerrichting in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd;*
- c. *minimaal een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief afstudeerprojecten maar exclusief stages en situaties genoemd in het vierde lid, in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd;*

- Er kan dus een beroep worden gedaan op lid b als het aanvullend programma 120 studiepunten omvat. Mocht men echter voor deze afstudeerrichtingen als norm een programma van kleinere omvang hebben, kan worden gekeken naar lid c. Het is namelijk zo dat stages en vormen van werkplekleren buiten beschouwing kunnen en mogen worden gelaten.
- Kortom, op deze wijze kan binnen de bestaande kaders voor de 'zelfstandige' Ad-vestigingen worden gestreefd naar het aanbieden aldaar van eigen aanvullende bachelorprogramma's. Deze worden als zodanig binnen de accreditatie (en herbeoordeling) van de bacheloropleidingen meegenomen – eigenlijk net zoiets als gebeurt bij de varianten en dergelijke.

7.2 Doelgroepen

Zoals gemeld lopen we ook kort de doelgroepen langs.

7.2.1 Jongeren (initieel onderwijs)

De hier geschetste aanpak is voor allerlei groepen jongeren zeer aantrekkelijk als de Ad-vestiging in een regio is aan te treffen en de bijbehorende bacheloropleidingen een (heel) stuk verder weg worden aangeboden. Er kan tevens nog sterker met de ROC's worden samengewerkt, om de route te promoten, maar dat geldt ook voor de wijze waarop met het werkveld constructies zijn in te vullen. De studenten kunnen in de regio blijven wonen, maar ook bedrijven kunnen bijvoorbeeld als het aanvullend bachelorprogramma duaal wordt ingericht (dus met werkend-leren als zodanig) als het ware meegroeien met de inrichting van het programma. De binding tussen onderwijs en werkveld wordt aldus nadrukkelijk verstevigd. Daarom moet niet worden gestreefd naar verkorting of versnelling, als dat al zou kunnen. Het gehele combi-traject kan daarmee optimaal worden benut.

7.2.2 Volwassenen / werkenden

Hierbij onderscheiden we twee scenario's.

a Instromen in de Ad

Dit is een situatie die vergelijkbaar is met de jongeren die aan het traject beginnen. Er zal alleen moeten worden gezien welke varianten kunnen worden ingezet. Deeltijd of een vorm van duaal liggen voor de hand, maar dan moet tevens de bacheloropleiding daarvoor beschikken. Hoewel, voltijd kan tegenwoordig ook op avonden en een paar dagdelen worden gepland, gelet op het feit dat er geen formele definities zijn voor de varianten.

Wel is het gaan versnellen of verkorten een aanpak die kan worden onderzocht voor mensen die bepaalde functies vervullen en in de jaren daarvoor relevante werkervaringen hebben opgedaan of passende certificaten hebben behaald. Maar ook hierbij is het nooit helemaal verkeerd om de volledige nominale studietijd te benutten en vervolgens te bezien of tussen de Ad en het aanvullend programma een 'time-out' kan worden genomen. Dat is zeker interessant als de betrokkenen met de Ad werkervaring gaan opdoen en het bachelorprogramma in die tussentijd wordt geactualiseerd.

b Instromen in het aanvullend programma voor de Bachelor

De aanpak rond het combi-traject is als zodanig ook toepasbaar op volwassenen die in het bezit zijn van een Ad-getuigschrift, een daarmee gelijkwaardig diploma of een bewijs van het hebben afgerond van een kwalificatie op niveau 5. In het geval de betrokkene al een behoorlijke tijd geleden dat 'papiertje' heeft behaald, lijkt het goed om eerst een kort opfrisprogramma aan te bieden, mede door te kijken naar aanschuifonderwijs binnen de bestaande Ad-groepen.

Ook hier spelen de varianten die beschikbaar zijn, een duidelijke rol. Dat geldt mede voor het bezien of verkortingen of vrijstellingen handig zijn. In het aanvullend programma zitten allerlei eenheden die zonder meer nuttig zijn om ingezet te worden binnen de eigen functie of het bedrijf, zoals de afstudeeropdracht en bepaalde minoren. Het gebruiken van de totale nominale studieduur kan op die wijze een prima benadering zijn.

8 Tenslotte nog even: Deeltijd en spreiding – en LLO... en flexibilisering...

Aan het eind van deze nieuwsbrief pakken we nog het onderwerp 'deeltijd en spreiding in de tijd' op. Dat heeft te maken met het feit dat deeltijdse opleidingen wel een bepaalde studielast kennen, net als de andere varianten, maar dat men daarvoor mag afwijken van de regel om 60 studiepunten per studiejaar te programmeren. Zo zal een voltijdse en duale Ad-opleiding van 120 studiepunten nominaal over twee jaren verspreid moeten worden aangeboden. Maar bij zo'n deeltijdse Ad-opleiding mag het bestuur besluiten naast de inrichting met 2 keer 60 studiepunten ook te werken met bijvoorbeeld 3 keer 40 studiepunten – een situatie die we hierboven al hebben aangekaart om aldus ruimte te scheppen voor andere onderwijseenheden en toch tot een 'vol programma' te komen.

Het past tevens binnen bepaalde scenario's prima bij het flexibiliseren van leerwegen binnen het huidige onderwijsstelsel. Korte trajecten zoals de Ad en de Master kunnen op deze wijze in een deeltijdse vorm over een wat langere tijd worden gegeven, wat naast een baan ruimte geeft voor de reguliere werkzaamheden en ook aanvullende interne trainingen en cursussen. Die kunnen worden gegeven door bedrijfsscholen, op basis van maatwerk, en leidend tot een apart certificaat (dus misschien ook wel te zien als een micro-credential).

Maar veel van de geldende regels gelden voor alle varianten, en niet alleen voor deeltijd. Het meest opvallende knelpunt is de financiering van bekostigde opleidingen, gebaseerd op het aantal keren staan ingeschreven van de student op 1 oktober van een studiejaar. Een deeltijdse Ad-opleiding doen in twee jaren levert ook voor twee jaren geld op, maar bij een spreiding over drie jaren dus een jaar meer. Bij de doorstroom naar een Bachelor brengt de student in het tweede geval nog maar voor een jaar bekostiging mee en dat is toch opmerkelijk. Hoewel, als de student in het eerste geval een jaar vertraging oploopt, levert het de hogeschool ook drie jaren aan vergoeding op...

Kortom, als er in de komende periode verder wordt gekeken naar het LLO, de flexibilisering en de herijking van het gehele stelsel aan de hand van de toekomstverkenningen, moet de deeltijdse variant apart worden bekeken, als een vorm van 'volwassenenonderwijs'. Dan mag ook best worden onderzocht hoe de duale variant uitpakt voor werkenden, zeker als het gaat om een programma met een langere duur. Ja, werk genoeg...